

เทศน์เช้า วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาหลวงปู่มนั้นนะ หลวงปู่มนั้นนี่ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเล่าสืบกันมาเพราะเราเกิดไม่ทัน
หรือ หลวงปู่มนั้นเสียปี ๘๒ เรายังไม่เกิดเลย แต่ทำไมเรารู้เรื่องหลวงปู่มนั้นเยอะ เพราะอะไร
เพราะว่าครูบาอาจารย์ท่านเล่าต่อๆ กันมา หลวงปู่เจี๊ยะกับหลวงตาท่านเล่าเลย “อยู่กับหลวงปู่มนั้น
นะ หนังสือวางกับพื้นนี่โดนเอ็ดทันทีเลย แล้วถือหนังสือมาต่ำกว่าตัวก็ไม่ได้ หนังสือนี้ต้องถือไว้
สูงๆ เชิดชูไว้” เพราะอะไร ฟังสิ!

“เพราะว่าตัวอักษรมันสามารถสื่อธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้” อักษร
ทุกตัวอักษรนะ มันเป็นคุณธรรม มันสามารถสื่อความรู้สึกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ให้เราศึกษากันได้ ถึงต้องเคารพต้องบูชา แม้แต่ตัวอักษรยังเคารพบูชา เพราะมันเป็นการสื่อ
ความหมายมาสู่ใจของเรา ฉะนั้นความเคารพขนาดนี้ แล้วเราจะไปดูถูกได้อย่างไรเรื่องทาง
วิชาการ

ไม่ได้ดูถูกเลย! ไม่ได้ดูถูกนะ! เราเคารพขนาดที่ว่าความสื่อออกมา แต่สื่อออกมาแล้ว เรามี
กิเลสทั้งนั้นใช่ไหม มันถึงเป็นความเห็นของเรา คือกิเลสบวกเข้าไปไง เวลากิเลสบวกเข้าไป
ค้นหาความทะยานอยากของเราบวกเข้าไป ทุกอย่างไม่มีคุณค่าเลย เรานี้มีคุณค่า เรานี้เป็นคนรู้มาก
เรานี้ยอดคนเลย ทั้งๆ ที่ตัวเองไร้สาระเลย ไร้สาระเพราะอะไร?

คุณสิ คุณอย่างแม้แต่ตัวอักษร แม้แต่การสื่อธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลวง
ปู่มนั้นยังเคารพบูชา ยังกราบไหว้ ทั้งๆ ที่เป็นอักษรที่เขียนเป็นอะไรก็แล้วแต่นะ แต่ถ้าเป็นองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกมาพระไตรปิฎก มันเป็นเรื่องที่สื่อออกมาจากใจขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เคารพบูชาเทิดทูนขนาดนั้นนะ เพราะอะไร เพราะใจเป็นธรรมไง ใจเป็น
ธรรมเพราะสิ่งนี้ศึกษามา

คูสิหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น คั่นคว่าจากพระไตรปิฎกมา เห็นใหม่ แล้วปฏิบัติไปขนาดไหน มันถึงไปหมดเลย หากคนสั่งสอน หากคนขนาดไหนก็หาไม่ได้นะ พยายามสั่งสอน พยายามคั่นคว่า ขึ้นมา เวลาจิตมันเข้าไปสัมผัส เห็นใหม่ อย่างนี้ไม่ใช่ ไม่ใช่เพราะอะไร เพราะมันสงบแล้ว เวลาออกมาแล้ว มันก็เหมือนอารมณ์อันอย่างเดิมอยู่ มันยังมีความโกรธความเกลียด มันยังมีความกระทบกระเทือนหัวใจอย่างเก่า อย่างนี้ไม่ใช่ทาง เอ้า.. ทำความสงบเข้ามาใหม่ พยายามเข้าไปศึกษา อ้าว.. ทางนี้ก็ไม่ใช่ทาง

จนสุดท้ายนะ สุดท้ายว่า อ้อ.. เพราะความผูกพันกับพระโพธิญาณ ความผูกพันกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะว่าหลวงปู่มั่นปรารถนาไว้เป็นพระโพธิญาณนะ ถึงได้กำหนดจิตเข้าไป เห็นใหม่ การที่เราสร้างบุญญาริการมาแล้วเราจะยกเลิกเลย ยกเลิกที่ไหน? ยกเลิกของเราเนี่ยยกเลิกด้วยสัญญา ยกเลิกด้วยความคิดใจ

นี่ทำความสงบของใจเข้ามา จิตสงบเข้าไปถึงข้อมูลฐานเดิมแล้วนี่ลา ลาดตรงนี้ ถ้าจะไปเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ต้องทุกข์ยากอย่างนี้ไป แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา มันก็หมดจากทุกข์ เอาพระอรหันต์นี้แหละ เพราะมันก็เหมือนกัน เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะก็ตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหมือนกัน เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน สวากสาวกะเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน

แต่! แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่คั่นคว่าเอง จากเบื้องหน้ามาไม่มีใครเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบด้วยพระองค์เอง แล้วเวลาเผยแผ่ธรรมมา เห็นใหม่ ผู้ที่ก้าวเดินตาม สวาก สาวกะ ผู้ที่เดินตามมายังมี แต่ผู้อยู่ข้างหน้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีเลยแม้แต่องค์เดียว สิ่งที่เขาว่ามัน ไม่มีใครรู้ได้ ต้องตรัสรู้ขึ้นมา

หลวงปู่มั่นมาคิดอย่างนี้ เห็นใหม่ ก็พิจารณาอย่างนี้ว่า ถ้าเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน ก้าวเดินตามนี้เป็นสวาก สาวกะ ถึงลาดตรงนี้ไง แล้วทำความสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามา มันถึงออกทางปัญญาได้ พอออกทางปัญญา อย่างนี้ถูกต้อง! อย่างนี้ถูกต้อง!

สิ่งที่ออกถูกต้อง เห็นใหม่ ความเพียรชอบ งานชอบ ทุกอย่างต้องชอบหมด สิ่งที่ชอบอยู่ คนเราเกิดมามีกายกับใจ เราก็ศึกษามา เรานี้ก็เลสเต็มหัวใจเลย แล้วบอกว่าเราเป็นปัญญาชน เรามีคุณสาระ เรากิเลสนี้ท่วมหัวมีคุณสาระมาก แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเรื่องของเล็กน้อย เป็นเรื่องของสิ่งที่ทางโลกก็แทบจะไม่มีค่าเลย แต่กิเลสมันมีค่ามหาศาลเลย

แล้วเวลาเกิดมา เห็นใหม่ มีกายกับใจ ถ้าร่างกายมันเป็นความสุขความทุกข์ได้ ในป่าช้า ต้องมีการร้องระงมเลย ในป่าช้าที่มีการร้องระงมนะ เพราะจิตวิญญาณที่ตายไปมันร้องระงมด้วยกรรม ด้วยความทุกข์ยากของเขา แต่ธาตุ ๔ นี้ร้องระงมไม่ได้เลย

แล้วพระไตรปิฎก เห็นใหม่ ผู้พระไตรปิฎกก็เป็นไม้ สิ่งที่หนังสือก็เป็นกระดาษ อักษรนั้นก็เป็นสีของหมึก เห็นใหม่ มันก็เหมือนกับร่างกายมนุษย์ ร่างกายมนุษย์มันเป็นธาตุ สิ่งที่ว่าพิมพ์มา มันก็เป็นธาตุ แต่สิ่งที่เป็นธาตุนะ เป็นธรรมเนียมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนกลับมาที่หัวใจ เห็นใหม่ ต้องที่หัวใจก่อน

ก่อนที่เราจะประพฤติปฏิบัติธรรมกัน เราต้องเคารพบูชาแบบองค์หลวงปู่มัน แม้แต่ตัวอักษรยังกราบไหว้บูชา เห็นใหม่ คือเห็นที่สูงที่ต่ำ ให้กิเลสมันยุบยอบตัวลง อย่าให้กิเลสมันแผลงฤทธิ์ในหัวใจเรามากนัก ถ้ากิเลสแผลงฤทธิ์ในหัวใจเรามากนัก มันจะเป็นชาลันถั่ว มันจะไม่มีสิ่งใดเข้าไปในหัวใจเลย แล้วก็ยึดมั่นถือมั่นว่าตัวเองนี่รู้มากๆ รู้ไปทุกอย่าง แต่ถ้าเราศึกษาเห็นใหม่ นี่ใครก็ตามทุกคนเลย ว่าการประพฤติปฏิบัติจะเริ่มต้นอย่างไร? จะเริ่มต้นอย่างไร?

นี่ถือด้วยขามมาก็ยังคินะ ไม่มีด้วยมีงานอะไรมาเลย ถือมือเปล่าๆ มาบอกว่าจะเอาคัมขำคัมแกงใส่ในมือของเรา มันจะเป็นไปได้อย่างไร?

หัวใจก็เหมือนกัน หัวใจมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม คุณสิอากาศมันยังเป็นนามธรรมไป แม้แต่น้ำมันยังระเหยได้ น้ำมันยังเป็นไปตามธรรมชาติของมัน นี่ความรู้สึกนะ มันก็เป็นนามธรรมขึ้นไป แล้วก็บอกเราจะประพฤติปฏิบัติ นี่มันเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามนะ ตรงกันข้ามอะไร?

เออ.. ถ้าเราประพฤติปฏิบัติไป เห็นใหม่ เรามีความศรัทธามีความเชื่อ เราตั้งสติของเราขึ้นมา เราหาความสงบของใจขึ้นมา เวลาที่ว่าสิ่งที่สัมผัสธรรม ภาชนะที่จะใส่ธรรมนะ พระไตรปิฎกนี่มันเป็นธาตุนะ สิ่งที่พระไตรปิฎก ธรรมเนียมที่เป็นกิริยาของธรรม แล้วพิมพ์ไว้นี้มันเป็นธาตุ

แต่ความรู้สึกอันนี้มันเป็นความรู้สึก ใจ ความรู้สึกนี่เป็นสัมผัสธรรม ภาชนะที่จะใส่ธรรม ธรรมอันความเป็นคุณธรรมจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือความรู้สึก

ความรู้สึกนี้ต่างหากที่จะมีคุณธรรม แล้วจะไปตัดดวงเอามรรคผลนิพพาน สิ่งที่ตั้งดวงมรรคผลนิพพานนะ แล้วใจเราอยู่ที่ไหน เราจะควรทำอะไรให้มีใจก่อน

มันก็มีด้วยมีงานขึ้นมา เห็นไหม ถ้ามีด้วยมีงานขึ้นมา เราจะใส่อาหาร ใส่ภาชนะ อาหารถ้าเราทำแล้ว เห็นไหม เราทำสัมมาสมาธิ เราทำตั้งสติ เราใช้ปัญญาของเราขึ้นมา มันก็เหมือนเรามีด้วยอาหาร แล้วเราก็มีอาหารขึ้นมา อาหารนั้นเป็นอาหารอะไร เห็นไหม มันจะอ่อนรส รสมันจะจัดเกินไป จัดจ้านเกินไปอย่างไร เราก็มาแก้ไขตรงนั้น นี่ครูบาอาจารย์ชี้มาตรงนี้ต่างหากละ ชี้มาตรงที่ว่าสิ่งนี้ควรเป็นอย่างนี้ สิ่งนี้ควรเป็นอย่างนี้..

นี่บอกว่าจะทำอย่างไร? จะเป็นอย่างไร?

เราคิดเอาเอง เหมือนกับที่เราเข้าไปในห้างสรรพสินค้า เราก็มีเงินแลกเปลี่ยนเอาสินค้าออกมาเลย นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติไปต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น.. มันเป็นเรื่องของโลกๆ หมดคนะ โลกคิดกันอย่างนั้น

แต่ถ้าการประพฤติปฏิบัติมันไม่ใช่เลย มันต้องเริ่มตั้งแต่ว่าใจนี้ต้องการแก้การทำงาน ขณะที่ควรแก้การทำงานมันไม่ทิวฐิमानะจนกล้าจนเป็นเหล็กกล้า เห็นไหม มีดที่คมกล้ามาก เวลาฟันจดอกอะไร มันจะบิ่นมันจะขาดไปหมด มันใช้ประโยชน์ไม่ได้หรอก มันต้องสมควรแก้มัน ควรกล้าอย่างไร เห็นไหม ของที่มีเหล็กกล้ามาก เขาจะมีเครื่องภาชนะที่จะไปตัดเขาเพื่อจะเข้าไปทำลายกัน มันมีกล้าขนาดไหน

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสขณะที่มันรุนแรงนะ เราต้องเข้มแข็งกว่ามัน ขณะที่มันอ่อนโยน มันควรจะปลอบประโลมได้ เราก็ปลอบประโลมกันไป เห็นไหม มันมีอ่อนมีแข็งนะ ความรู้สึกของเรา เวลาถ้ามันไม่มีความรู้สึก เวลามันแข็งตัว มันมีกำลังขึ้นมา พระเรายังแพ้อาเบเลยนะ การประพฤติปฏิบัตินี้คงคอตกละนะ

เวลาสภาวะแบบนี้เกิดขึ้นมาจากใจ มันสัมผัสมาจากตรงนี้ไง มาจากที่เราต้องพยายามสร้างสมของเราขึ้นมา ไม่ใช่จะไปหาครูบาอาจารย์แล้วก็ทำมาอย่างนั้น มันเป็นเรื่องของวัตถุทั้งหมดเลย ความคิดนะมันเป็นวัตถุ สิ่งนี้สัมผัสกันได้

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติเนะ มันก็เหมือนวัตถุ คำว่า “เหมือน” หมายความว่าอย่างไร คำว่า “เหมือน” คุณ ครูบาอาจารย์ท่านบอกเลย ตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นเวลาประพฤติปฏิบัติเนะ เวลายังจนตรอกอยู่ เวลาไปปรึกษาหลวงปู่เสาร์ เห็นไหม นี่ทำอย่างไร

นี่ไง ผู้ที่ใจดวงหนึ่ง เหมือนกับวัตถุนะ ผู้ที่รู้ ผู้ที่เข้าใจ สิ่งที่เป็นคุณธรรมในหัวใจ มันมีความรู้สึก มันสืบทอดกันได้ มันส่งต่อจากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง เห็นไหม ขณะที่ใจหลวงปู่เสาร์เนะ ท่านก็ยังเป็นอาจารย์ของหลวงปู่มั่น แต่ท่านก็ยังไม่เข้าใจสภาวะแบบนั้น หลวงปู่มั่นเวลาจนตรอกขึ้นมา ก็ไปถามหลวงปู่เสาร์ “เราก็ไม่รู้เนาะ ต้องค้นคว้าเอาเอง ต้องค้นหาเอาเอง” เห็นไหม พยายามค้นคว้าเองเพราะบารมีต่างกัน หลวงปู่มั่นก็ต้องกลับมาค้นคว้าเองๆ แล้วพอหลวงปู่มั่นบรรลุนิพพานขึ้นมา เห็นไหม เวลาท่านเผยแผ่ธรรมอยู่หนองผือ อยู่ตามป่าตามเขา ลูกศิษย์องค์ไหนบ้างที่จะโต้แย้งกับหลวงปู่มั่นได้ เป็นไปไม่ได้เลย

ปัญญา เห็นไหม ผู้ที่ปรารถนาพุทธภูมิมาปัญญามันกว้างขวางขนาดไหน แล้วพวกเรานี้เป็นสาวกสาวกจะเหมือนกัน แล้วสาวกสาวกจะในศาสนาพุทธเหมือนกัน หลวงปู่มั่นก็เป็นสาวกสาวกจะเป็นสงฆ์ในศาสนาพุทธเรานี้แหละ แต่บารมีจากเบื้องหลัง บารมีจากภายในมีมหาศาล เพราะสร้างสมบุญญาธิการมาขนาดนั้น นี่ปัญญาถึงกว้างขวาง

แล้วเรานี้ปัญญาอย่างโดยสามัญสำนึก ปัญญาเราก็น้อยกว่า เขาวนปัญญาเนะ ความเห็นนะ เห็นอย่างที่ว่านี้ ข้อวัตรปฏิบัติ สิ่งต่างๆ หลวงปู่มั่นท่านวางรากฐานไว้ เห็นไหม พระป่า พระปฏิบัติ สิ่งนี้มันเข้าไปอะไร มันเข้าไปขัดแย้งกับความรู้สึก มันเข้าไปขัดแย้งกับความต้องการความสะดวก ต้องการความมักง่าย ต้องการสิ่งนี้ มันเป็นของไร้สาระ สิ่งนี้ไม่ควรกระทำนะ

แต่หลวงปู่มั่นท่านเก็บหอมรอมริบ ท่านทำทั้งหมด เก็บหอมรอมริบตั้งแต่ทุกกฎ อาบัติต่างๆ ท่านเก็บหอมรอมริบขึ้นมาเพื่ออะไร เพื่อให้ภาชนะมันมีขึ้นมา ให้ภาชนะมันควรแก่การงาน อันนี้ภาชนะเราเอง โทษนะ เราทُبทำลายกันเองนะ เราทُبทำลายคุณธรรมของเราเอง เพราะสิ่งนั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์ สิ่งนี้ก็ไม่มีค่าจำเป็น สิ่งนี้ก็ไม่ต้องกระทำ สิ่งนี้.. นี่เราทำลายภาชนะของเราเอง เราทำลายโอกาสของเราเอง เรานี้ทำลายเราเอง แล้วก็มุกกลับนะ ทำไมภาวนาไม่ได้ ทำไมเราภาวนาแล้วไม่ได้เป็นผลสำเร็จ ทำไม.. เพราะอะไร?

มันสุกก่อนหามัง สิ่งไม่ควรกระทำไม่กระทำ สิ่งไม่ควรทำกลับทำ เห็นไหม สิ่งไม่ควรทำ ไปคาดหมายไป ไปคาดหมายว่าสมาธิเป็นอย่างนั้นเนาะ อ้อๆ.. นิพพานเป็นอย่างนั้นเนาะ โอ้ย..

มันไปคาดหมายผลสิ่งที่ไม่ควรคาดหมาย สิ่งที่ไม่ควรกระทำมันก็กระทำ ให้กิเลสมันหลอกไป แล้วเอามาทำ สิ่งที่เป็นวัตรปฏิบัติทางเครื่องดำเนินที่จะเข้าไปแสวงสิ่งนั้นก็กลับไม่ทำ เห็นเป็นของ เล็กน้อยไป

นี่กิเลสมันมีอำนาจ มันทำอย่างนั้นนะ ทำลายโอกาสเราทั้งหมดเลย แล้วใครเป็นคนทำ? ใครเป็นคนทำ? ก็ใจเราเองเป็นคนทำ เพราะอะไร เพราะกิเลสมันเหนือใจของเรา

นี่การศึกษามันศึกษาอย่างนี้ ศึกษาโดยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก แล้วก็คาดหมาย สุก ก่อนหาม รู้ไปหมดเลย รู้สิ่งต่างๆ ไปหมดเลย แต่จริงๆ แล้วทุกข์หมดเลย แต่ถ้าเรากลับมาที่ข้อ วัตรปฏิบัติเริ่มต้นนับหนึ่งเลย เห็นไหม ทำไมถึงต้องมีปฏิบัติล่ะ? ถ้ามีปฏิบัติมันถึงมีปฏิเวธ เห็น ไหม ถ้าไม่มีการปฏิบัติ เอาปฏิเวธมาจากไหน มันจะรู้มาจากไหน ศึกษาขนาดไหนถึง ศึกษา ขนาดไหนก็ล้างเลสงสัย ล้างเลสงสัยไปตลอด

นี่สิ่งใดควรก่อน สิ่งใดควรหลังก็สับสนสภาวะแบบนั้น แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าวางไว้เป็นหลักฐานเลย ทาน ศีล ภาวนา สำหรับคฤหัสถ์เพื่อให้จิตใจนี้ควรแก่การงาน ผู้ที่ออก ประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล.. ศีลคือความปกติของใจ ถ้ามันแต่ออกไป ผิดศีลแล้ว ผิดศีลเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้ เป็นมโนกรรมทำให้ใจฟุ้งซ่าน มโนกรรมทำให้ใจไม่อยู่ปกติของมัน นี่ต้องบังคับให้มัน แล้ว บังคับด้วยอะไร ด้วยปัญญา ด้วยปัญญานะ ถ้ามีปัญญาเข้าไปทะลอมมัน มันจะอยู่ไม่ได้หรือด้วย ปัญญาของเรา

ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาเอาตัวเองไว้ในอำนาจของตัวเอง ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาหงายภาชนะ ขึ้นมา ภาชนะนี้มันคว่ำไว้ ภาชนะมีอยู่เพราะใจมีอยู่ ความรู้สึกมีอยู่ คนเกิดมามีจิตใจ เกิดมาใน ร่างกายนี้มีหัวใจทุกคน แล้วมันคว่ำ มันปิดโดยมาร ปิดไปโดยกิเลสมันคว่ำไว้ มันบอกว่าสิ่งนี้รู้ แล้ว สิ่งนี้ไม่เป็นสาระ สิ่งนี้ไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์คือมรรคผลนิพพานเท่านั้น เรา จะเอามรรคผลนิพพานเท่านั้น สิ่งนี้..

การปลูกสร้างเรือ่นนะ ถ้าไม่ขุดหลุมนะ ไม่ลงเสาเข็ม มันจะสร้างเรือ่นได้ใหญ่โต ขนาดไหน ถ้าไม่มีสิ่งใดเลย การปลูกสร้างขึ้นมามันก็เหมือนกระต๊อบห้องหอ มันก็พออยู่พออาศัย กันไป นี่เป็นสัจจะของโลก เพราะสิ่งนี้มันมีอยู่ เครื่องอาศัยปัจจัย ๔ มันมีอยู่แล้ว แต่คุณธรรมเป็น

อย่างนี้หรือ คุณธรรมมันเหนือโลกต่างหากนะ ถ้าเหนือโลก มันต้องเก็บหอมรอมริบ มันควรแก่ การงาน ทำจิตใจให้ควรแก่การงาน ควรแก่การงานอยู่ที่ไหน?

ธรรมวินัยนี้วางไว้แล้ว เป็นคุณธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้ว นี่พ่อ แม่รักลูกมาก พ่อแม่ปรารถนาให้ลูกได้คุณสมบัติทั้งนั้นล่ะ นี่ศากยบุตรพุทธชินนโรส เป็นโอรส เป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมวินัยนี้วางไว้แล้ว ถ้าเราก้าวเดินตามพ่อแม่ครู บາอาจารย์ของเรา เราจะประสบความสำเร็จไปข้างหน้า เราจะเห็นคุณธรรม

ฟังสิ! หลวงปู่มันนะแม่แต่ตัวอักษรท่านยังกราบไหว้เคารพบูชา แล้วทำเป็นตัวอย่างไม่ให้ ลูกศิษย์ห่อเหิมข้ามสิ่งที่มีคุณประโยชน์อันนี้ไปไง ให้เคารพ ให้บูชา การเคารพบูชา เคารพ สถานที่ เคารพครูบาอาจารย์นะ ใจมันอ่อน ใจมันควรแก่การงาน ใจที่ควรแก่การงานมันต้องอ่อน อ่อนนุ่มถ่อมตน อย่าทิฎฐิ ทิฎฐินั้นเป็นกิเลส มันเป็นทิฎฐิความเห็นผิด

ถ้าเป็นสัมมาทิฎฐิ การประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ความเห็นของเรา เห็นใหม่ คุณิ เวลาเราเข้าไป เห็นนิมิต เราเข้าไปเห็นต่างๆ เราเห็นของเราทั้งหมดเลย ขนาดที่เราเห็นเองนะ มันทิฎฐิมานะ จรดฟ้าเลย เพราะเราเห็นเองนะ แต่ความเห็นนั้นเห็นเจือไปด้วยกิเลส ความเห็นนั้นเห็นจริง แต่ คุณธรรมความจริงยังไม่จริง เพราะมันยังไม่สะอาดพอ เราก็ต้องก้าวเดินต่อไปๆ

แล้วใครเป็นคนชี้หน้าอย่างนี้? มันต้องมีครูบาอาจารย์คอยชี้หน้าอย่างนี้ใช่ไหม? เราถึงจะ ละเอียดเข้าไป จิตได้พัฒนาเข้าไป เข้าไปถึงที่สุดเข้าไปถึงคุณธรรมอันนั้นนะ ถ้าคุณธรรมอันนั้น สิ่งนี้มีอยู่ หงายภาชนะขึ้นมาแล้วคอยตักดวงมรรคผลนิพพานเข้ามาในใจของเรา ถ้าเข้ามาในใจ ของเรา เราจะเป็นประโยชน์กับเรา

เราถึงเกิดมาสมเป็นชาวพุทธ พบพระพุทธศาสนา แล้วได้เป็นชาวพุทธ เห็นใหม่ เกิด พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานขึ้นมา รู้ขึ้นมาไม่ใช่หลับไหล เรารู้ มีพุทธะอยู่แต่หลับไหลเพราะมี อวิชชา เราถึงหลับไหลกันนะ ว่ารู้ ว่าๆ นะ ว่ารู้ แต่จริงๆ ไม่รู้

แต่เวลามันตื่นขึ้นมา มันไม่ต้องบอกว่ารู้ มันตื่นเอง ไม่ต้องบอก อะไรผ่านมามันเข้าใจ มัน รู้หมดเลย เพราะมันรู้ แต่ถ้ามันไม่รู้ นะ เข้าใจว่ารู้ รู้ไปหมดเลย เถียงนี้ปากเปียกปากแฉะเลย รู้ มากๆ แต่งไปหมดเลย เพราะมันไม่รู้

นี่พุทธะอันนี้ ถ้ามันหงายขึ้นมา มันรู้จริงขึ้นมา ใจนี้จะมีคุณประโยชน์มาก นี่ภาชนะที่ใส่
คุณธรรม ภาชนะที่จะใส่ธรรมอยู่ที่ใจของเรา ฉะนั้น เราต้องพยายามสร้างสมขึ้นมา แล้วถามครูบา
อาจารย์ว่าควรแต่งเติม ควรแก้ไข อย่างนั้นมันจะก้าวเดินกันไปสะดวก แต่ถ้าไม่มีอะไรเลย แล้วให้
บอกให้ฉันรู้ๆ นะ ชาติหน้าก็ไม่ว่า เอวัง